

Alicja Żywczok

Karolina Goede
***Aksjologiczny wymiar
dozoru kuratorskiego***

Wydawnictwo

Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego

Bydgoszcz 2021, s. 375

**Aksjologiczne aspekty
profesjonalizmu społecznego
kuratora sądowego
oraz funkcjonowania podopiecznych**

Słowa kluczowe: aksjologia, społeczny kurator sądowy, dozór kuratorski, resocjalizacja, probacja

Opieka, pomoc i edukacja to odwieczne podwaliny humanizmu, podobnie jak odpowiadające im obszary nauki, takie jak aksjologia (z teorią wartości etycznych) czy pedagogika, które uznaje się za oręż w przeciwstawianiu się niesprawiedliwości, dyskryminacji, wykluczeniu i innym przejawom niewrażliwości na ludzki los. Opiniowana monografia bez wątpienia wyrasta z troski o przyszłość sfery publicznej ujmowanej jako dobro wspólne. W zakresie rozumienia sytuacji tak zwanych granicznych, w których znalazła się pewna grupa społeczna, uczyniono w tej pracy krok naprzód, tym bardziej, że jej autorka: Karolina Goede obszernie wykazała znaczenie

przyjmowania perspektywy aksjologicznej nie tylko przez podopiecznych, w celu ich przemiany wewnętrznej (co byłoby oczywiste), ale również dla opiekunów, a ściślej – dla profesjonalizmu społecznych kuratorów sądowych.

Zaakcentowanie aksjologicznego wymiaru dozoru jako kluczowego w optymalnej kurateli sądowej uważam za słuszne, ponieważ wynika ze specyfiki przyjętych założeń teoretycznych, przeprowadzonych badań oraz praktyki związanej z nabywaniem przyzwyczajzeń, uczeniem się nowych umiejętności oraz kształtowaniem postaw. W poszczególnych częściach pracy autorka zadbała więc o obecność zarówno klas wartości (na przykład moralnych, społecznych), jak i wartości szczegółowych, które konsekwentnie przywołuje, takich jak godność, wolność, uczciwość, tolerancja, sprawiedliwość, odpowiedzialność, zaufanie, szacunek, honor, prawda, miłość, odwaga, solidarność. Wartości te stanowią prawdziwe wyzwania, które musi podjąć społeczny kurator sądowy zarówno w procesie samodoskonalenia, jak i w pracy nad ukierunkowaniem samowychowania podopiecznego. W interakcji z dozorowanym uwzględnia bowiem przede wszystkim jego dobro, redukując lęk komunikacyjny i nie dopuszczając do powstania sytuacji opresyjnych.

Zadanie, którego podjęła się autorka z pewnością nie należało do łatwych, zwłaszcza w sytuacji niechęci części społeczeństwa do wsparcia udzielanego środowiskom zaniedbanym pod względem biosocjokulturowym i rodzącym raczej opór niż wyrozumiałość. Dlatego należą się słowa uznania za wybór problematyki oraz udźwignięcie trudu badawczego w tym unikatowym obszarze w sposób niestereotypowy, wnikliwy, skoncentrowany na człowieku i próbie rozwiązania skomplikowanych problemów życiowych osób resocjalizowanych.

Wybór odpowiedniej perspektywy badawczej umożliwił autorce dostrzeżenie w probacji szansy skorygowania różnych form destrukcji społecznej oraz przywrócenia społeczeństwu (bądź określonym jego grupom) prawidłowego funkcjonowania. Ujmowanie działań probacyjnych jako projektu społecznego opartego na zmianie relacji między podopiecznym, którego system wartości należy do nieprawidłowych, i środowiskiem respektującym normy moralne i prawne, stanowi trafne założenie teoretyczne zaprezentowanych badań. Relacja probacyjna oparta na poszanowaniu praw człowieka, wśród których prym wiedzie przywilej samorozwoju i autopoprawy (a zatem nie tyle, kim się jest, ile kim można się stać dzięki właściwej komunikacji podmiotu pomagającego i wspomaganego), wzbudza pewne oczekiwania, ale też rodzi wśród pedagogów słuszne nadzieje związane choćby ze wzrostem poczucia bezpieczeństwa w środowisku lokalnym.

Właściwe wydaje się również autorskie pojmowanie resocjalizacji jako procesu zachodzącego przede wszystkim dzięki spełnieniu pewnych warunków sprzyjających modyfikacji zachowania podopiecznych: interioryzacji wartości (społecznych i moralnych) oraz internalizacji. Rozpatrywanie oddziaływań resocjalizacyjnych, uwzględniające kategorie imperatywu czy zobowiązania, nie należy do popularnych refleksji naukowych. Stanowi zatem indywidualny wkład autorki

monografii – uprzednio doktorantki wspieranej naukowo przez swą promotorkę Urszulę Ostrowską¹ w pomyślnej realizacji przedsięwzięcia badawczego. Warto zaznaczyć tu, że „[...] praca ma charakter monografii podoktorskiej, uaktualnionej i zmodyfikowanej w obszarze przywoływanej literatury, danych statystycznych, przepisów prawa”².

Problematyka monografii należy do kluczowej w pedagogice (obszarze aksjologii pedagogicznej³), lecz nie tylko w niej, bowiem niewątpliwym walorem przedłożonej dysertacji jest **interdyscyplinarność**. Tematykę daje się bowiem usytuować w specyfice kilku subdyscyplin pedagogicznych, takich jak: pedagogika resocjalizacyjna, pedagogika opiekuńcza, pedagogika społeczna, andragogika, pedagogika kultury i teoria wychowania (teoria wychowania moralnego i obywatelskiego). Mieści się również w domenie subdyscyplin nauk pokrewnych:

- psychologii (zwłaszcza psychologii ogólnej, psychologii pracy, psychologii społecznej);
- socjologii (zwłaszcza socjologii ogólnej, socjologii wychowania);
- filozofii (zwłaszcza deontologii z kodeksami etyki zawodowej, tu etyki kuratora sądowego);
- prawa (zwłaszcza prawa pracy, prawa karnego);
- ekonomii (zwłaszcza ekonomii społecznej, w której zakres wpisują się zagadnienia zarządzania zasobami ludzkimi i kompetencjami zawodowymi, na przykład rozwijania zaradności czy przedsiębiorczości, znaczących w rozwoju indywidualnym i społeczno-gospodarczym).

Warto w tym miejscu docenić rzetelną **kwerendę literatury**, na którą składa się około dwieście pozycji bibliograficznych z różnych dziedzin nauki, a ponadto dokumenty prawne (ustawy, rozporządzenia) i źródła internetowe. W monografii przywołano dorobek naukowy autorów polskich i zagranicznych, reprezentantów nauk ogólnych i szczegółowych, twórców należących już do tradycji kulturowej i współczesnych. Co istotne, zachowano właściwe proporcje w przywoływaniu treści historycznych i aktualnych. Nie pominięto przy tym kreowania autorskiego modelu społecznej służby kuratorskiej.

Elementy strukturalne pracy nie budzą zastrzeżeń, a jej układ, mimo iż rozbudowany, pozostaje czytelny dla odbiorcy. Tworzą go merytorycznie powiązane

¹ Zob. U. Ostrowska, *Doświadczenie conditio humana przez człowieka współczesnego. W trosce o człowieczeństwo z perspektywy aksjologicznej*, Akademia im. Jakuba z Paradyża, Gorzów Wielkopolski 2021; też, *Aksjologia pedagogiczna – subdyscyplina naukowa pedagogiki (in statu nascendi)*, „Roczniki Pedagogiczne”, 2017, 2, s. 11-30; też, *Studenci wobec godności. Między nieodzownością a kontestacją*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2004.

² K. Goede, *Aksjologiczny wymiar dozoru kuratorskiego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego, Bydgoszcz 2021, s. 18.

³ Zob. też A. Żywcok, *Aksjologia odkrycia naukowego. Studium rozwoju i wychowania osobowości naukowych*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2009; też, *Ku afirmacji życia. Pedagogiczne podstawy pomyślnej egzystencji*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2011.

części: spis treści, wykaz skrótów, wstęp, pięć rozdziałów, zakończenie i wnioski, bibliografia, spis tabel, spis schematów, spis wykresów oraz spis załączników zawierających: zgodę Wiceprezesa Sądu Okręgowego na wgląd do akt osób dozorowanych, biorących udział w badaniu; dyspozycje do wywiadu ze społecznym kuratorem sądowym dla dorosłych; dyspozycje do wywiadu z osobą dozorowaną; dyspozycje do obserwacji uczestniczącej oraz dyspozycje do badania dokumentów. Ostatnim elementem struktury monografii jest posłowie, w którym autorka przekazała cenną myśl, że aksjologia to fundament prawa stanowionego.

Już tytuły pięciu rozdziałów ujawniają konsekwencję logiczną, z jaką przygotowano monografię. Warto zatem podać odbiorcom nią zainteresowanym tytuły poszczególnych rozdziałów, by w ten sposób zachęcić do przeczytania całej publikacji lub chociaż jej wybranej części. Oto kolejne rozdziały: Rozdział 1. *Spółeczny kurator sądowy w ujęciu ustawowym*; Rozdział 2. *Aksjologiczny aspekt probacji w kontekście funkcji społecznego kuratora sądowego*; Rozdział 3. *Kompetencje społecznych kuratorów sądowych dla dorosłych w ujęciu aksjologicznym*; Rozdział 4. *Podstawy metodologiczne badań własnych*; Rozdział 5. *Aksjologiczny wymiar dozoru w świetle analizy wyników badań empirycznych*.

Wstęp zawiera liczne argumenty przemawiające za wyborem tematyki i przedmiotu badań, między innymi, że powierzanie przez sądy dozoru nad sprawcami przestępstw organizacjom, stowarzyszeniom oraz osobom godnym zaufania (takim jak społeczni kuratorzy) jest wciąż zbyt rzadko praktykowane w naszym kraju, chociaż należy do oddziaływań skutecznych – pozytywnie modyfikujących osobowość sprawców. Na uwagę zasługują również kolejne argumenty, związane z charakterem dotychczasowych badań w tym zakresie. Autorka uważa, że w badaniach dotyczących probacji i kuratorskiej służby sądowej w Polsce daje się dostrzec tendencję do zawężania problematyki do metodyki postępowania lub określania skuteczności działań kuratorów oraz tendencję realizacji badań metodami typowymi dla orientacji ilościowej. Ponadto w żadnym z projektów badawczych realizowanych w ostatnim dziesięcioleciu przedmiotem badań nie uczyniono ani aksjologicznego wymiaru dozoru, ani jako próbę badawczą nie wybrano wyłącznie społecznych kuratorów sądowych i osób dozorowanych. Dotychczasowe projekty nie były też realizowane zgodnie ze strategią metodologiczną badań jakościowych. Argumenty te potwierdzają teoretyczne i praktyczne znaczenie problemów rozwiązanych za pośrednictwem przedstawionych badań jakościowych. Autorka we wstępie odwołała się także do założeń antropologicznych, które stanowią podstawę obszernej 375-stronicowej monografii oraz usytuowała badane problemy w aktualnym stanie rozwoju wiedzy, wskazując dodatkowo czynniki sprzyjające rozwojowi kurateli sądowej w Polsce.

Treść początkowa monografii została zaplanowana jako „otwierająca” problematykę funkcjonowania kurateli sądowej w Polsce. Pełni więc funkcje porządkujące fakty historyczne, które zostały zaprezentowane periodycznie. Ukazano genezę, rozwój i organizację kurateli sądowej od okresu międzywojennego aż po współ-

czesne modele pracy prewencyjnej oraz propozycje rozwiązań reformatorskich w analizowanym zakresie. Ponadto, prezentując podstawy prawne pracy kuratora sądowego dla dorosłych, autorka dokonała deskrypcji szczegółowych uprawnień, obowiązków oraz zadań kandydata na społecznego kuratora sądowego, zasad ich powoływania, odwoływania i zawieszania w pełnieniu tej funkcji. Wspomniała również o środkach probacyjnych, procedurze oraz modelu postępowania w dozorczo sprawowanym przez społecznego kuratora sądowego.

Ze względu na to, że działania resocjalizacyjne w ramach probacji mają charakter znaczący pod względem aksjologicznym⁴, wiele uwagi poświęcono analizie tego właśnie zagadnienia. Nie bez powodu zaakcentowano, że partycypacja społeczności lokalnej w proces readaptacji sprawców stanowi wyraz gotowości do współtworzenia społeczeństwa obywatelskiego. W ten sposób uwydatniono znaczenie kontroli społecznej w wywieraniu wpływu na jednostkę niedostosowaną. Zaangażowanie osób dozorowanych w usługi świadczone na rzecz społeczności lokalnej pozwala zoptymalizować wychowawcze i profilaktyczne oddziaływania środowiskowe, pozostawiając w ich świadomości trwałą, pozytywną ślad – wzorzec konstruktywnego postępowania. Pomoc udzielana sprawcom zachowania niedozwolonego wymaga od dozoruującego (delegata danej społeczności) posłużenia się określonym modelem integracji bądź reintegracji społecznej, w ramach której sprawca, ofiara i społeczeństwo będą współdziałać, sprzyjając skutecznej diagnostyce i profilaktyce. Rozwijanie w dozorowanych poczucia tożsamości oraz poczucia obowiązku, umiejętności samodzielnego i solidarnego rozwiązywania swych problemów, podejmowania trafnych decyzji życiowych, podtrzymywania więzi emocjonalnej, stanowią nie tylko podstawę dobrego rozumienia i wypełniania swych ról społecznych, ale zapewniają również uwewnętrznienie tak zwanego aksjologicznego minimum. Zilustrowanie na schemacie 5. kluczowych wartości probacji z pewnością ułatwi czytelnikom przyswojenie złożonego procesu reintegracji społecznej.

W przeciwieństwie do różnych form autokratycznego traktowania resocjalizowanych, autorka skorzystała z teorii interakcyjnych (wspierających pozytywną interakcję między dozorowanym a kuratorem), propozycji dialogu motywującego ludzi do zmiany postaw oraz z regulacyjnej funkcji wartości, takich jak wzajemny szacunek i tolerancja. Zarówno proces konstruowania kompetencji aksjologicznych składający się z kilku ogniw, jak i hierarchiczne etapy nabywania tych kompetencji zostały zobrazowane na schematach 7. i 8. Treści te dopełniają opis metod konstruowania wyliczonych kompetencji. Jednak szczególnie obiecująca w naukach społecznych wydaje się matryca wartości kształtujących zachowania wyrażające szacunek i poważanie wobec prawa oraz zgodne z nim działanie. Matryca składająca

⁴ Zob. też A. Bałandynowicz, *Probacja. Resocjalizacja z udziałem społeczeństwa. Konteksty antropologiczno-filozoficzne*, Wydawnictwo Wolters Kluwer, Warszawa 2019; tenże, *Probacja – wychowanie do wolności*, Zakład Poligraficzny „Primum”, Grodzisk Mazowiecki 1996.

się z dwudziestu trzech komponentów stanowiła podstawowy układ odniesienia w ocenie i samoocenie dozorowanych. Poznanie ich postrzegania poszczególnych komponentów matrycy i pogłębianie rozumienia to uwyraźnione w pracy istotne zadania społecznego kuratora sądowego.

Przypisując społecznemu kuratorowi sądowemu rolę inicjatora w promowaniu wartości moralnych, społecznych i obywatelskich, oraz we wspieraniu zachowania wyrażającego poszanowanie norm moralnych i prawnych w ramach dozoru, autorka wskazała motywy podejmowania przez niego działalności prospołecznej. Dzięki gruntownej analizie wybranych koncepcji, między innymi koncepcji budzenia sił ludzkich/społecznych, koncepcji społeczeństwa obywatelskiego/cywilnego czy koncepcji opierających się na zbudowaniu silnej motywacji (między innymi autorstwa Janusza Reykowskiego, Douglasa T. Kenricka, Stivena L. Neuberga, Roberta B. Cialdini), czynniki motywacyjne mogły zostać poddane badaniu. Analiza pojęć: motywacji, motywu i procesu motywacyjnego ułatwiła komparatystyczne odróżnienie nastawienia egocentrycznego od prospołecznego oraz wyodrębnienie „osobowości altruistycznej” jako istotnej w badaniu osobowości społecznego kuratora sądowego. Na podstawie zaprezentowanych koncepcji autorka wyodrębniła cenne elementy obecne w postawie pożądanego społecznie, między innymi: umiejętność osiągania konsensusu na drodze negocjacji, unikanie: szowinizmu, ksenofobii, nacjonalizmu, antysemityzmu, wykluczania⁵, przejawianie zaangażowania, gotowości bronięcia przekonań i wyznawanych wartości, reprezentowanie odwagi.

Ze względu na fakt, że efektywność sprawowania dozoru zależy w znacznej mierze od kompetencji społecznych kuratorów sądowych, Karolina Goede nie tylko zdefiniowała „kompetencję” i zaprezentowała klasyfikację kompetencji społecznych kuratorów sądowych, ale z dużą świadomością naukową odróżniła kompetencje od kwalifikacji i umiejętności. Spośród licznych odmian kompetencji kuratora wyodrębniła między innymi klasy kompetencji: bazowych, wykonawczych, kluczowych, społecznych, poznawczych, a nawet fizycznych. Na szczególną uwagę zasługują jednak rzetelnie przeanalizowane kompetencje osobowościowe (wyliczone w typologii autorstwa Urszuli Ostrowskiej), do których zostały zakwalifikowane również kompetencje moralne, takie jak odpowiedzialność, obowiązkowość czy uczciwość. Kompetencje te wydają się niezbędne w nawiązaniu i podtrzymaniu prawidłowego kontaktu kuratora z podopiecznym. Przywołując główne teorie rozwoju moralnego, między innymi teorię Lawrence’a Kohlberga, uwypuklono kształtowanie się sądów moralnych oraz wrażliwości aksjologicznej (i jej czterech poziomów) za pośrednictwem refleksji moralnej i atrybutów koniecznych w rozpatrywanej grupie zawodowej. Zawodowe zadania kuratorów, zwłaszcza o charakterze aksjologicznym, zostały dobrze zobrazowane na schematach. Innym termi-

---

⁵ Zob. też Z. Kwieciński, *Wykluczanie*, Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2002; P. Kostyło, *Wykluczanie jako problem filozofii edukacji. Komentarz do badań empirycznych*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2008.

nem, obok wspomnianej kompetencji, wyjętym wprost z etyki ogólnej i uzasadnionym na gruncie realizacji kodeksu etyki zawodowej, jest „wzorzec moralny” jako składnik profesjonalizmu i autorytetu kuratora. Dostrzeżono nie bez powodu, że połączenie kompetencji i zaufania społecznego procentuje siłą oddziaływania na podopiecznego w ramach probacji. Zbudowana na potrzeby badań matryca wartości uwzględnia postawę respektu zarówno wobec norm prawnych, jak i norm moralnych. Ujawnia się w niej także wychowawcza i profilaktyczna funkcja dozoru. Na podstawie matrycy autorka skonstruowała mapę konceptualną wartości ocenianych przez badaną grupę.

Kolejna część monografii, oprócz prezentacji podstaw epistemologicznych (metodologicznych) i organizacyjnych badań, stanowi również deskrypcję przyjętych założeń ontologicznych. Skorzystanie z bogatego dorobku interakcjonizmu symbolicznego oraz konstruktywizmu społecznego umożliwiło wykazanie się dojrzałością interpretacyjną w odniesieniu do uzyskanych wyników badań. Opis konstrukcji metodologicznej przeprowadzonych badań obejmuje wskazanie przedmiotu i ich celów; sformułowanie problemów badawczych; podanie metod, technik i narzędzi badawczych; etapów/organizacji badań; dokonanie charakterystyki badanej grupy oraz wskazanie kierunków analizy wyników badań. Wybór jakościowej orientacji badawczej umożliwił posłużenie się zarówno adekwatną metodą, którą stanowi studium przypadku, jak i odpowiednimi technikami badań: wywiadem, obserwacją i analizą dokumentów. Samodzielnie i prawidłowo skonstruowane cztery narzędzia badawcze to: dyspozycje do wywiadu ze społecznym kuratorem sądowym dla dorosłych; dyspozycje do wywiadu z osobą dozorowaną; dyspozycje do obserwacji uczestniczącej; dyspozycje do badania dokumentów. Dodatkowo autorka precyzyjnie określiła funkcje i etapy analizy danych jakościowych, znaczące zarówno w trakcie projektowania, jak i realizacji badań.

W następnej części – najobszerniejszej – zawarto opis oraz interpretację wyników badań. Ze względu na to, że zastosowano trzy poziomy porównania badanych aspektów: pierwszy – w ramach pary probacyjnej, którą tworzyły osoba dozorowana i kurator sądowy, drugi – w ramach reprezentacji dwóch grup, którą stanowiły grupa dozorowanych i grupa społecznych kuratorów sądowych, trzeci – w ramach reprezentacji jednej grupy (oddzielnie w grupie dozorowanych i grupie kuratorów), zostały zaprezentowane liczne zagadnienia, między innymi: kompetencje moralne społecznego kuratora sądowego – w opinii badanych kuratorów i dozorowanych, motywy podjęcia funkcji kuratora według respondentów, dylematy moralne kuratora sądowego w kontekście kodeksu etyki zawodowej, rezultaty działań probacyjnych. Wierne przywołanie wypowiedzi osób badanych stanowi świadectwo odpowiedniego kierunku analiz, zmierzającego do uprzystępnienia wyników badań odbiorcom, zwłaszcza grupom zawodowym, środowiskom bądź instytucjom zainteresowanym tym zakresem. Monografię wieńczy zakończenie, w którym zaprezentowano wnioski szczegółowe dotyczące kompetencji społecznych kuratorów

sądowych oraz promocji zachowania wyrażającego poszanowanie prawa, norm i zasad współżycia społecznego.

Konsekwentne stosowanie się do reguł rzetelnego przygotowania dzieł naukowych pozwala na stwierdzenie, że strona formalna pracy jest zgodna z przyjętymi zasadami opracowania monografii naukowych. Wysoko oceniam także klarowność opisu wyników badań, staranność wykonania form graficznych ilustrujących rezultaty analiz. Monografię postrzegam jako wartościową pod względem naukowym. Natomiast prawidłowe „przełożenie” warstwy teoretycznej i sposobu komunikowania wyników badań na wskazania utylitarne, istotne w działalności praktycznej, świadczy również o znaczeniu aplikacyjnym tej pracy. Niełatwy realizacyjnie projekt badawczy i publikacyjny, w mej opinii, został zrealizowany satysfakcjonująco.

Monografia ujawnia dojrzałość naukową autorki oraz umiejętność korzystania z rozległego dziedzictwa kulturowego. Wykazała się w niej bowiem twórczym podejściem do rozwiązywania problemów badawczych oraz kompetencją eksploracyjną i interpretacyjną w paradygmacie badań jakościowych. Nietrudno dostrzec jej wkład pracy w uprzystępnienie wyników badań odbiorcom dzięki logicznej strukturze, bogatej zawartości, w której opisała wiele szczegółowych aspektów teoretycznych, zwłaszcza aksjologicznych i prawnych, a także metodologicznych oraz prakseologicznych. Publikacja ta z pewnością wniesie cenny wkład zarówno w rozwój aksjologii pedagogicznej, profesjologii, resocjalizacji, jak i w oczekiwaną inkluzję społeczną.

Bibliografia

- Baładynowicz A., *Probacja. Resocjalizacja z udziałem społeczeństwa. Konteksty antropologiczno-filozoficzne*, Wydawnictwo Wolters Kluwer, Warszawa 2019.
- Baładynowicz A., *Probacja – wychowanie do wolności*, Zakład Poligraficzny „Primum”, Grodzisk Mazowiecki 1996.
- Goede K., *Aksjologiczny wymiar dozoru kuratorskiego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego, Bydgoszcz 2021.
- Kostryło P., *Wykluczanie jako problem filozofii edukacji. Komentarz do badań empirycznych*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2008.
- Kwieciński Z., *Wykluczanie*, Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2002.
- Ostrowska U., *Aksjologia pedagogiczna – subdyscyplina naukowa pedagogiki (in statu nascendi)*, „Roczniki Pedagogiczne”, 2017, 2 s. 11-30.
- Ostrowska U., *Doświadczenie conditio humana przez człowieka współczesnego. W trosce o człowieczeństwo z perspektywy aksjologicznej*, Akademia im. Jakuba z Paradyża, Gorzów Wielkopolski 2021.
- Ostrowska U., *Studenci wobec godności. Między nieodzownością a kontestacją*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2004.
- Żywczok A., *Aksjologia odkrycia naukowego. Studium rozwoju i wychowania osobowości naukowych*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2009.
- Żywczok A., *Ku afirmacji życia. Pedagogiczne podstawy pomyślnej egzystencji*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2011.